

Granskning av orosanmälningar/barn och unga som far illa

Gällivare kommun

November 2023

Malou Olsson

Caroline Tham Johansson

Erik Jansén, certifierad kommunal revisor

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gällivare kommun genomfört en granskning av orosanmälningar/barn och unga som far illa.

Granskningens syfte har varit att bedöma om socialnämnden respektive barn- och utbildningsnämnden bedriver en ändamålsenlig verksamhet vad gäller att uppmärksamma barn som far illa och hanteringen av orosanmälningar samt om det sker med en tillräcklig intern kontroll.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden respektive barn- och utbildningsnämnden **inte helt** bedriver en ändamålsenlig verksamhet vad gäller att uppmärksamma barn som far illa och hanteringen av orosanmälningar samt att den interna kontrollen **inte helt** är tillräcklig i sammanhanget.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar, se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning
Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns metoder och arbetssätt för tidig upptäckt?	Ja
Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns rutiner avseende arbetet med orosanmälan i skolverksamheten?	Nej
Säkerställer socialnämnden att det finns ändamålsenliga rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar?	Delvis
Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser till barn och unga?	Delvis
Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns system för egenkontroll som gör att nämnden kan uppmärksammas om eventuella brister kopplat till orosanmälan?	Nej

Rekommendationer

Mot bakgrund av granskningsresultaten vill vi lämna följande rekommendationer till socialnämnden:

- Att nämnden säkerställer att det finns rutiner som omfattar att en utredning ska genomföras skyndsamt och vara slutförd inom fyra månader.

- Att nämnden säkerställer att det finns rutiner som omfattar processen när ett ärende inkommit via socialjouren och överlämnas till ordinarie verksamhet kommande vardag.
- Att nämnden säkerställer att information ges till anmälaren om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår såvida det inte är olämpligt att göra detta.
- Att nämnden analyserar om nämndens egenkontroller bör omfattas av granskningens område kopplat till orosanmälningar.

Mot bakgrund av granskningsresultaten vill vi lämna följande rekommendationer till barn- och utbildningsnämnden:

- Att nämnden säkerställer att det finns styrande och stödjande underlag riktade till samtliga medarbetare inom skolverksamheten avseende hur en orosanmälan ska göras.
- Att nämnden säkerställer att skolverksamheten får återkoppling om utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår såvida det inte är olämpligt att göra detta, exempelvis genom att utveckla blankett för orosanmälan.
- Att nämnden säkerställer att systematiskt kvalitetsarbete sker och dokumenteras inom samtliga verksamheter i enlighet med lagens krav.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte och revisionsfrågor	4
Revisionskriterier	5
Avgränsning	5
Metod	5
Granskningsresultat	7
Metoder och arbetssätt för tidig upptäckt	7
lakttagelser	7
Bedömning	9
Rutiner avseende arbetet med orosanmälan i skolverksamheten	9
lakttagelser	10
Bedömning	11
Rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar	12
lakttagelser	12
Bedömning	13
Strukturer och forum för samverkan	14
lakttagelser	14
Bedömning	15
System för egenkontroll	15
lakttagelser	15
Bedömning	16
Samlad bedömning	18
Rekommendationer	18
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	19

Inledning

Bakgrund

Orosanmälningar till socialtjänsten är en viktig del i samhällets skyddsnät och en möjlighet att tidigt fånga upp barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa. Enligt Socialstyrelsen har antalet orosanmälningar ökat under de senaste åren och varje år tar socialtjänsten i landets kommuner emot omkring 330 000 anmälningar, vilket motsvarar runt 1000 anmälningar om dagen. En majoritet av anmälningarna lämnas av yrkesverksamma som är skyldiga enligt lag att genast anmäla om de misstänker att ett barn far illa.

För barn som far illa kan skolan göra stor skillnad och en stor andel anmälningar har under de senaste åren kommit från skolan. För det enskilda barnet kan det vara livsavgörande att skolpersonal tar sin anmälningsplikt på största allvar och fullföljer den.

Skolverket har på sin hemsida lyft utmaningen med att anmälningsplikten kan väcka många frågor och känslor. Personalen på skolan vet många gånger om att de har en skyldighet att anmäla, men det kan finnas en rädsla för att svika ett förtroende eller en oro för vad en anmälan leder till.

Det är av stor vikt att det i kommunen finns ändamålsenliga rutiner för att upptäcka barn och unga som riskerar att fara illa och att rutinerna efterlevs. Det behöver också finnas tillgång till tidiga insatser för att möta och förebygga riskerna för att barn ska fara illa. Det är även viktigt att det finns en ändamålsenlig organisation för hantering av inkomna orosanmälningar.

De förtroendevalda revisorerna i Gällivare kommun har i sin risk- och väsentlighetsanalys funnit skäl att granska kommunens arbete med orosanmälningar gällande barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om socialnämnden respektive barn- och utbildningsnämnden bedriver en ändamålsenlig verksamhet vad gäller att uppmärksamma barn som far illa och hanteringen av orosanmälningar samt om det sker med en tillräcklig intern kontroll.

Revisionsfrågor:

1. Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns metoder och arbetssätt för tidig upptäckt?
2. Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns rutiner avseende arbetet med orosanmälan i skolverksamheten?
3. Säkerställer socialnämnden att det finns ändamålsenliga rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar?

4. Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser till barn och unga?
5. Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns system för egenkontroll som gör att nämnden kan uppmärksammas om eventuella brister kopplat till orosanmälan?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

Granskningen genomförs med utgångspunkt huvudsakligen i nedanstående revisionskriterier:

- 6 kap. 6 § kommunallagen (2017:725)
- Socialtjänstlagen (2001:453)
  - 5 kap. 1 §
  - 11 kap. 1 - 1 a §§
  - 14 kap. 1 - 1 c §§
- Skollag (2010:800)
  - 4 kap. (systematiskt kvalitetsarbete)
  - 29 kap. 13 §
- Socialstyrelsens handböcker och föreskrifter på området
  - Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten
  - Utredda barn och unga
  - SOSFS 2011:9 (ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete)

Avgränsning

Granskningen avgränsas till barn i grundskola och ovanstående revisionsfrågor.

Granskningen avgränsas till år 2023 med undantag för den sista revisionsfrågan där underlag från de senaste 12 månaderna granskas.

Metod

Genomgång av styrande och stödjande dokument relevanta för granskningen.

Genomgång av nämndernas protokoll för perioden september 2022-september 2023.

Intervjuer har genomförts med:

- Verksamhetschef Barn och Unga
- Gruppintervju med ett urval av socialsekreterare
- Gruppintervju med ett urval av rektorer
- Gruppintervju med ett urval av lärare
- Gruppintervju med representanter från elevhälsan
- Avslutande återföringsmöte med förvaltningschef samt ordförande i socialnämnden

- Avslutande återföringsmöte med förvaltningschef samt ordförande i barn- och utbildningsnämnden

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Rapporten är kvalitetssäkrad av Erik Jansén, certifierad kommunal revisor, i enlighet med PwCs interna riktlinjer för kvalitetssäkring.

Granskningsresultat

Metoder och arbetssätt för tidig upptäckt

Revisionsfråga 1: Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns metoder och arbetssätt för tidig upptäckt?

Enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen är yrkesverksamma inom (bland annat) myndigheter vars verksamhet berör barn och unga skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

Enligt 29 kap. 1 § skollag ska huvudmannen på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 14 § och OSL. Gällande anmälningsskyldigheten hänvisar paragrafen till bestämmelserna i socialtjänstlagen.

lakttagelser

Gemensamma metoder och arbetssätt

Norrbuss är en *överenskommelse om samverkan kring barn och unga* (godkänd av kommunstyrelsen 2014-02-17 §26) mellan dåvarande landstinget, nuvarande Region Norrbotten, och kommunerna i Norrbotten.

Denna samverkan lyfts i intervjuer som en metod för tidig upptäckt. Av avtalets grundläggande värderingar för samverkan framgår att barnet/den unge ska ha stöd i tidigt skede. I överenskommelsen beskrivs en arbetsmodell för samverkan. Den yrkesutövare som uppmärksammar behov av stöd, utredning och insatser från flera aktörer, ska ta upp frågan om samordnad planering med barnet/den unge och föräldrar samt andra berörda parter.

Om det vid nätverksmötet framkommer behov av insatser från flera aktörer skall en samordnad individuell plan (SIP) upprättas tillsammans med barnet/den unge och dess familj. Det finns rutiner och checklistor för personal i avtalet vad som ska beaktas före/under/efter nätverksmötet.

Metoder och arbetssätt inom grundskolan

I barn- och utbildningsnämndens verksamhetsplan 2023-2026 (2022-10-11 §158) framgår att nämnden har formulerat fyra strategiska målsättningar att jobba efter.

Kopplat till den första strategiska målsättningen beskrivs att nämndens verksamheter behöver ha förutsättningar att kunna erbjuda barn och elever en likvärdig utbildning. Vidare framgår att elevhälsan behöver stärkas ytterligare genom tidiga insatser för elever med behov, men också med ökad trygghet och trivsel för att barn och elever ska kunna tillgodogöra sig undervisningen i förskola och skola. Införandet av klassmentorer har bidragit till ökad trygghet i skolorna, enligt förvaltningen.

I *Handlingsplan skolnärvaro* (daterad 2016-09-15) beskrivs att planens syfte är att öka eleverns skolnärvaro i Gällivares kommun. Det uppges att om skolan inte uppmärksammar eleverns frånvaro, ökar risken att den blir långvarig eller regelbunden. Vidare beskrivs tidiga tecken att vara uppmärksam på, exempelvis att frånvaro ökar, svårt att hinna med skolarbetet och om eleven är ofta trött i skolan. Det är skolans skyldighet att göra frånvarorapportering tillgänglig för vårdnadshavare samma dag. Sjukfrånvarostatistik registreras dagligen av mentor och sammanställs månatligen. Utredning påbörjas avseende skolfrånvaro när den överstiger 10 procent.

Den kommunövergripande elevhälsoplanen (daterad 2022-12-20) gäller för elevhälsoarbetet i samtliga grundskolor i Gällivare kommun och kompletteras av lokala elevhälsoplaner där varje skola beskriver sitt elevhälsoarbete. Den lokala planen är en del av skolans målstyrningsplan och skolans systematiska kvalitetsarbete. Innehållet i de lokala elevhälsoplanerna varierar men formuleras under samma rubriker vilket säkerställer likvärdigheten mellan skolorna. I elevhälsoplanen beskrivs elevhälsans främjande och förebyggande arbete.

I den övergripande elevhälsoplanen beskrivs gemensamma elevhälsorutiner. Dessa rutiner och stöddokument ska säkerställa kvaliteten vid anmälningar, kartläggningar och utredningar. Det har tagits fram fem olika spår och kopplat till dessa finns bland annat blanketter, stödmaterial och handläggning. De olika spåren är följande:

- Utveckling mot målen (gröna spåret)
- Kränkande behandling (blåa spåret)
- Trygghet och studiero (orangea spåret)
- Skolfrånvaro (lila spåret)
- Rätt till annan skolform (gula spåret)

Det framgår av intervjuer att kommunens grundskolor har elevhälsoteam (EHT) som består av skolsköterska, psykolog, kurator, specialpedagog och rektor. Specialpedagog finns dock inte på alla enheter. EHT träffas veckovis för att bland annat diskutera oro kring barn och eventuella insatser. Vidare framgår av intervjuer att EHT arbetar med att följa eleverns frånvaro och undersöka eventuella mönster. Skolsköterskorna träffar eleverna årligen för elevhälsosamtal. Medarbetarna på skolan kan ta upp ärenden med elevhälsoteam där personalen kan diskutera individuella ärenden.

Vid intervjuer med representanter från skolans verksamheter framkommer att anmälningsskyldigheten är tydliggjort genom skriftlig rutin vid misstanke eller oro att ett barn far illa. Rutinen introduceras till nya medarbetare inom skolans verksamhet.

Det framkommer också att nämnden inte har beslutat hur metoderna och arbetssätten för tidig upptäckt ska se ut, utan att detta är föremål för beslut inom respektive enhet.

Det finns dock kommunövergripande stöddokument kring frånvaro.

Inom skolans verksamheter finns ett upprättat årshjul som tydliggör när olika aktiviteter och uppföljningar ska ske under året.

Metoder och arbetssätt inom IFO

I socialnämndens verksamhetsplan 2023-2026 (2022-10-13 §129) har nämnden identifierat diverse prioriterade områden. Ett av dessa är *Barn och ungdomars behov*. Socialnämnden har genomfört en översyn gällande hur barn och ungdomar mår. För att möta denna målgrupp på bästa sätt samt analysera vad som behöver utvecklas för att stärka förvaltningens och kommunens förebyggande arbete. Vidare beskrivs att samverkansforumet och arbetet med "samhällsbyggnad unga" ska fördjupas.

Vid intervjuer framgår att socialtjänsten inte har några egna metoder och arbetssätt för tidig upptäckt utan att arbetet främst sker inom samarbete med andra verksamheter. Vid intervjuer framkommer vidare att socialtjänsten bland annat kan ge råd och stöd till skolans verksamheter kring barn och unga som far illa/riskerar att fara illa. Vidare framkommer att socialförvaltningen inte har några skriftliga rutiner för arbetet med tidig upptäckt.

Vi har inte tagit del av att nämnden har några särskilda mål som har bäring på granskningens område.

Bedömning

Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns metoder och arbetssätt för tidig upptäckt?

Ja.

Inom barn- och utbildningsnämnden finns ett flertal dokumenterade planer kopplat till metoder och arbetssätt för tidig upptäckt.

Inom socialnämnden finns dokumenterat prioriterat område kopplat till metoder och arbetssätt för tidig upptäckt.

Vår bedömning baseras även på att det i dokumentation samt intervjuer ges exempel och därmed verifieras metoder och arbetssätt för förebyggande arbete och tidig upptäckt i såväl socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden.

Rutiner avseende arbetet med orosanmälan i skolverksamheten

Revisionsfråga 2: Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns rutiner avseende arbetet med orosanmälan i skolverksamheten?

Socialnämnden bör enligt 14 kap. 1 a § SoL erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan ett möte om det med hänsyn till barnets bästa är lämpligt. Ett sådant möte kallas anmälningsmöte och avser enbart anmälare som omfattas av anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § SoL.

Skolpersonal är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

Socialnämnden får enligt 14 kap. 1 b § SoL informera den som gjort en anmälan som gäller barn om att en utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. Sådan information ska på begäran lämnas till anmälaren om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att göra detta.

I likhet med vad som gäller för anmälningsmöte gäller bestämmelserna om återkoppling endast anmälare som omfattas av anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § SoL.

lakttagelser

Barn- och utbildningsnämnden har en *rutin till blankett för sekretess/ tystnadsplikt och anmälningsskyldighet*. Blanketten tar upp information och sekretessförbindelse angående sekretesslag samt anmälningsskyldighet. Vid nyanställning inom förvaltningen ska anställda få information kring blanketten samt signera att de har fått informationen. Blanketten ska sedan registreras i systemet WinLas av administratören eller rektor på respektive enhet. Blanketten ska förvaras i personalakten.

I den övergripande elevhälsoplanen beskrivs även här skolans anmälningsskyldighet samt en länk till en blankett för orosanmälan. I blanketten för orosanmälan framgår att uppgifter ska lämnas avseende anmälaren, vilket barn eller ungdom det gäller, vad det är som anledningen till anmälan. Övriga uppgifter är om:

- Föräldrarna är informerade om att en anmälan kommer att göras
- Om så är fallet hur mottogs informationen
- är barnet/den unge informerad om att en anmälan kommer att göras
- Om så är fallet hur mottogs informationen och förslag på tid eller önskemål om gemensam träff med familjen.
- Det framgår adress dit orosanmälan ska skickas och vilket telefonnummer anmälan kan faxas.

Blanketten omfattar *inte* om skolpersonalen önskar en återkoppling om utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår.

Vid intervjuer uppges att innan personal gör en anmälan kan de samråda med skolledning och elevhälsoteamet.

Vidare beskrivs att om det vid oro finns att barn är utsatt för hot och/eller våld bör personalen kontakta socialförvaltningen innan vårdnadshavare kontaktas.

Inom ramen för granskningen har vi inte tagit del av någon rutin som beskriver hur, på vilket sätt eller av vem orosanmälan ska ske.

I övrigt har vi tagit del av följande rutiner som omfattar barn- och utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen:

- *rutinen när en elev saknas och när en elev misstänks ha flyttat utomlands/utvandrad* redogörs för arbetsgång för när en elev saknas. Vem som är ansvarig och vilka som är berörda.

- *rutinen vid obruten skolgång för placerade barn och elever enligt "LVU", (Lagen om vård av unga)* (beslutad 2022-02-16) beskrivs att syftet med rutinen är att tydliggöra socialtjänstens och förskola/grundskola/särskolas gemensamma ansvar för barn som är placerade i familjehem eller HVB och deras skolgång samt hälsa.
- *rutinen vid obruten skolgång för frivilligt placerade barn och elever enligt socialtjänstlagen* (beslutad 2022-03-09) beskrivs att syftet med rutinen är att tydliggöra socialtjänstens och förskola/grundskola/särskolas gemensamma ansvar för barn som är placerade i familjehem eller HVB och deras skolgång samt hälsa.

Rutinerna har som syfte att synliggöra arbetsgången kring när barn och unga saknas, misstänkt ha flyttat utomlands/utvandrat samt kring barn och unga som har blivit placerade i familjehem eller HVB.

Vid intervjuer framkommer att om verksamheten upptäcker något kring ett barn som riskerar att fara illa är ofta det första steget att samråd sker med rektor och/eller elevhälsoteamet, där diskussion genomförs över hur nästa steg skall se ut. All personal på skolan kan göra en anmälan och beroende på situation kan det vara flera som står på anmälan, eftersom det kan vara fler än en person som har uppmärksammat att en orosanmälan krävs. När en anmälan är gjord så upprättas även en kopia som lämnas i elevens akt som förvaras i ett låst arkivskåp. När det har varit akut fara för barnet så har både en skriftlig anmälan gjorts och en anmälan via telefon. Vidare framkommer av de intervjuade att deras bedömning är att denna blankett för anmälan är lätt att hitta på intranätet.

Det framkommer vid intervjuer med socialsekreterare att all personal på skolan kan lämna in orosanmälningar. Detta kan ske på olika sätt exempelvis via e-tjänsten, via post eller fax. Vid intervjuer bekräftas att skolans blankett för anmälan har utrymme att kryssa i om personalen vill ha återkoppling. Vid intervjuer framkommer dock att trots att rutan kryssas i missas ibland återkopplingen. Vid vår analys och genomgång av blanketten av orosanmälning kan vi dock inte verifiera att det finns en ruta som anmälare kan kryssa i kring återkoppling.

De intervjuade uppger också att det är skillnad från skola till skola på vem som gör orosanmälan. I vissa situationer gör personalen anmälan i samråd med rektor och i vissa situationer gör rektor anmälan.

Det framhålls att en anledning till denna variation är att det inte finns förankrade rutiner kring arbetsgång för när en orosanmälan ska göras/upprättas. Vid intervju framkommer vidare, vilket vi har kunnat konstatera ovan, att personalen i varierad grad erhåller information om orosanmälan har inkommit samt om anmälan leder till att en utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår.

Bedömning

Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns rutiner avseende arbetet med orosanmälan i skolverksamheten?

Nej.

Vår bedömning baseras på att det inte finns skriftliga rutiner som beskriver arbetet med orosanmälan i skolverksamheten. Vi kan dock konstatera att det finns en blankett för orosanmälan som uppges vara känd i verksamheten. Vid intervjuer framhålls att det skall finnas möjlighet för personalen att kryssa i önskemål om återkoppling på anmälan, men vår granskning visar att det tycks saknas sådan kryssruta avseende om skolpersonalen önskar en återkoppling om utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår.

Vidare kan vi konstatera att skolans verksamheter uppger att de ej på ett systematiskt sätt erhåller återkoppling om att anmälan har inkommit till socialtjänsten samt att återkoppling om en utredning inletts eller inte.

Rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar

Revisionsfråga 3: Säkerställer socialnämnden att det finns ändamålsenliga rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar?

I socialtjänstlagens 11 kap. 1 a § regleras att nämnden, vid inkommen anmälan, genast ska göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. Detta brukar kallas för skyddsbedömning.

Skyddsbedömningen skall dokumenteras.

I 11 kap. 1 a § socialtjänstlagen anges vidare att beslut om att inleda eller inte inleda utredning ska, om det inte finns synnerliga skäl, fattas inom 14 dagar efter det att anmälan inkommit. Processen från inkommen orosanmälan fram till beslut om att inleda/inte inleda utredning kallas förhandsbedömning.

Enligt 11 kap. 2 § socialtjänstlagen ska en utredning avseende barn och unga bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader. I 11 kap. 2 § socialtjänstlagen anges dock att om särskilda skäl finns får nämnden besluta att förlänga utredningen för viss tid. Att en utredning pågår mer än fyra månader innebär således inte per automatik att kommunen bryter mot lagen, men i de fall som skäl att förlänga utredningstiden föreligger ska beslut om detta fattas.

Iakttagelser

Vi har inom ramen för granskningen tagit del av rutinerna för *Rutin anmälan* (daterad 2022-11-24), *Rutin för mottagande av anmälan, biståndsenheten* samt *rutinen vid förhandsbedömning* (daterad 2022-12-06). Det finns ingen nämndsantagen riktlinje inom granskningens område.

Rutin för anmälan omfattar hur en anmälan ska genomföras, omedelbar skyddsbedömning, förhandsbedömning kring utredning ska ske skyndsamt inom 14

dagar, beslut om att inte inleda utredning, eventuell återkoppling till anmälningsskyldig samt beslut om att inleda utredning. I rutinen beskrivs att anmälan kan exempelvis inkomma via telefon, brev, fax eller e-post. Anmälan registreras i systemet Viva.

I rutinen för mottagande av anmälan, biståndsenheten omfattar främst de frågor som mottagande ställs vid en anmälan. Bland annat ställs följande frågor:

- Vad var det som gjorde att du ringde/anmälde just nu?
- Hur länge har det funnits en oro för barnet/personen?
- Var befinner sig barnet/personen just nu?
- Tror du att det är en akut fara för personen/barnet? Om ja hur då?

Vidare beskrivs i rutinen att anmälan lämnas till en av administratörerna för registrering i systemet Viva. Alla medarbetare inom biståndsenheten är skyldiga att ta emot anmälan och dokumentera dem. Efter dokumentering fördelas anmälningarna till berörd grupp.

I rutinen vid förhandsbedömning beskrivs att förhandsbedömning handlar om att på kort tid ta ställning till att utreda eller inte utreda på underlag där tillförlitligheten ibland kan vara svår att bedöma. En förhandsbedömning skall göras inom en mycket begränsad tidsperiod, högst 14 dagar.

Inom ramen för granskningen har vi inte tagit del av att det finns rutiner som omfattar att en utredning avseende barn och unga ska bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader.

De intervjuade uppger att handläggarna följer BBIC¹ och socialstyrelsens kunskapsstöd inom området. Vid intervjuer uppges vidare att medarbetare inom socialtjänsten genomför kompetenshöjande insatser via *Yrkesresan*. *Yrkesresan* är ett koncept för introduktion och kompetensutveckling för socialtjänstens medarbetare. Yrkesresan är ett samarbete mellan SKR (Sveriges kommuner och regioner), Socialstyrelsen och Regionala samverkans- och stödstrukturer (RSS).

Vidare framkommer att det är svårt med rekrytering av socialsekreterare och det är en hög omsättning av medarbetare inom kommunen. Vid tidpunkt för genomförandet av granskningen är två av sex socialsekreterare anställda av kommunen och fyra stycken är inhyrda konsulter.

Det framkommer att konsulter inte får inleda eller avsluta utredning. Det är samordnaren som inleder och avslutar utredningarna.

Vid intervjuer framkommer att kommunen har en egen socialjour utanför ordinarie arbetstid. De socionomer som jobbar med myndighetsutövning inom barn, unga och vuxna i kommunen, alternerar med att bemanna socialjouren. Uppfattningen kring jouren är att det fungerar bra och att de rutiner som framgår ovan även avses att följas för de som arbetar inom socialjouren. De anmälningar som inkommer till socialjouren

---

¹ Barns behov i centrum, BBIC, beskriver ett arbetssätt för socialtjänstens barn- och ungdomsvård. Det innehåller en struktur för handläggning, genomförande och uppföljning av myndighetsutövningen.

överlämnas till ordinarie verksamhet nästkommande vardag för registrering. Vidare uppges att det genomförs månatliga avstämningar med de som bemannar socialjouren.

Vi har inom ramen för granskningen inte erhållit några rutiner som beskriver på vilket sätt ärenden som inkommit genom socialjouren överlämnas till ordinarie verksamhet.

Bedömning

Säkerställer nämnden att det finns ändamålsenliga rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar?

Delvis.

Vår bedömning baseras på att det finns rutiner som reglerar orosanmälningar som bland annat omfattar lagens krav på skyddsbedömning, samt tidsram för beslut om att inleda eller inte inleda utredning.

Vi kan dock konstatera att det saknas rutiner som beskriver att en utredning ska genomföras skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader.

Vi kan vidare konstatera att det saknas rutiner som beskriver på vilket sätt ärenden som inkommit genom socialjouren överlämnas till ordinarie verksamhet.

Strukturer och forum för samverkan

Revisionsfråga 4: Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser till barn och unga?

I 5 kap. 1 § socialtjänstlagen regleras socialnämndens ansvar att verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. I socialnämndens ansvar ligger bland annat att bedriva förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa. Tillsammans med andra samhällsorgan ska socialnämnden uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem.

1 29 kap. 13 § skollagen regleras att huvudmannen, på socialnämndens initiativ, ska samverka med andra samhällsorgan, organisationer etc. i frågor som rör barn och far illa eller riskerar att fara illa.

1 8 § förvaltningslagen framgår att en myndighet inom sitt verksamhetsområde ska samverka med andra myndigheter. En myndighet ska i rimlig utsträckning hjälpa den enskilde genom att själv inhämta upplysningar eller yttranden från andra myndigheter.

lakttagelser

Vi har inom ramen för granskningen tagit del av överenskommelsen avseende samverkan för barn och unga mellan landstinget och kommunerna, med benämningen *Norrbus*. Sedan år 2013 har överenskommelsen kring samverkan för barn och unga funnits. *Norrbus* omfattar alla barn och unga till och med 20 års ålder, som är i behov av stöd och hjälp från fler än en aktör. Vid intervjuer framkommer att efterlevnaden av

överenskommelsen inte helt fungerar. Vid genomförandet av granskningen uppges överenskommelsen vara under utvärdering och eventuell revidering. Vi har inte kunnat konstatera någon tydlig tidsplan för när utvärderingen skall vara färdig.

Vi har även tagit del av dokumentet *Rutiner för samverkan mellan förskola, skola, socialtjänsten och polisen* (daterad 2002-06-04). Rutinen berör samverkan när misstanke finns att barn far illa och när barn utsätts för våld, hot om våld och kränkande behandling. I rutinen beskrivs att skolchefen har utsett och tillsatt en arbetsgrupp som ska se över rutinerna för samverkan mellan skolan och socialförvaltningen där representanter från både skolan och socialtjänsten ingår. Syftet med rutinen är bland annat att förbättra samverkan mellan myndigheterna, när de misstänker att ett barn far illa, att personalen ska veta vem de kan kontakta för att få hjälp och stöd, att det klart framgår vilka socialförvaltningens rutiner är och hur ärendet handläggs vid en anmälan.

Vid intervjuer framkommer att handläggarna har regelbundna träffar där diskuteras ärendehandledning och ärendedragningar diskuteras. Vidare beskrivs även att Samordnad individuell plan (SIP) genomförs. SIP används när ett barn är i behov av hjälp av flera instanser, exempelvis socialtjänst, skola och BUP. Det framkommer dock vid intervjuer att socialtjänsten inte i övrigt har några fasta strukturer för samverkan för förebyggande insatser till barn och unga.

Intervjuade uppger att elevhälsoteam (EHT) genomför möten varje vecka där specialpedagoger, skolsköterska, rektor, föredragande lärare och kuratorer deltar. Det beskrivs att det inte finns någon strukturerad samverkan med regionen utöver Norrbus och upplevelsen är att samverkan är personbaserad. Vidare beskrivs att det finns samverkansforum med andra kommuner, exempelvis Jokkmokk, där skolkuratorer närvarar och diskuterar frågor kring barn med psykisk ohälsa.

Vidare framkommer att gymnasieskolan tillsammans med polis, socialtjänst och elevhälsan tidigare har haft en samverkan genom Bråva kring droger och tobak. Denna samverkansstruktur uppges vid intervjuer vara vilande för tillfället.

Bedömning

Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser till barn och unga?

Delvis.

I både skollagen och socialtjänstlagen finns bestämmelser för samverkan kring barn som far illa eller riskerar att fara illa. Vår bedömning baseras på att det i Gällivare kommun finns viss struktur och forum för att fånga behov av förebyggande insatser för barn och unga. Vi noterar dock att det såväl inom socialnämndens verksamheter som barn- och utbildningsnämndens verksamheter finns viss variation i systematiken för strukturerna, samt att vissa samverkansorgan för tillfället är vilande.

System för egenkontroll

Revisionsfråga 5: Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns system för egenkontroll som gör att nämnden kan uppmärksammas om eventuella brister kopplat till orosanmälan?

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete framgår att den som bedriver socialtjänst ska utöva egenkontroll.

Egenkontrollen ska göras med den frekvens och i den omfattning som krävs för att den som bedriver socialtjänst ska kunna säkra verksamhetens kvalitet.

Enligt skollagen framgår vikten av inriktning på det systematiska kvalitetsarbetet och krav på dess dokumentation.

lakttagelser

Vi har inom ramen för granskningen efterfrågat dokumentation kopplat till genomförda egenkontroller, vilket vi ej erhållit. Vi har däremot tagit del av nämndernas verksamhetsplaner, internkontrollplaner, verksamhetsberättelser och kvalitetsberättelse.

I socialnämndens verksamhetsplan 2023-2026 har nämnden identifierat diverse prioriterade områden. Ett av dessa är *Barn och ungdomars behov*. Socialnämndens har genomfört en översyn gällande hur barn och ungdomar mår. Detta för att möta denna målgrupp på bästa sätt samt analysera vad som behöver utvecklas för att stärka förvaltningens och kommunens förebyggande arbete. Samverkansforumet och arbetet med "samhällsbyggnad unga" ska enligt uppgift fördjupas.

I verksamhetsberättelsen har barn och unga-utredningen redovisats för socialnämnden. Utredningen är en del av det som kommer att ligga till grund för framtida åtgärder inom barn och unga i Gällivare kommun.

Vid vår genomgång av barn- och utbildningsnämndens samt socialnämndens internkontrollplaner noteras att ingen kontroll som har bäring på granskningsområdet finns med.

I Socialförvaltningens kvalitetsberättelse 2022 (2023-02-23 § 30) beskrivs att egenkontroller är systematisk uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten samt kontroll av att den bedrivs enligt de processer och rutiner som ingår i ledningssystemet. I ledningssystemet (beslutad av förvaltningschef 2016-05-03) redogörs att samtliga chefer ansvarar för att rutiner för systematiskt kvalitetsarbete är kända bland medarbetarna. Chefen ansvarar för att omedelbara, kortsiktiga och långsiktiga åtgärder vidtas och att utredning av händelser görs. De ska även förmedla sammanställning och analys till sina respektive personalgrupper samt ansvarar för uppföljning som en del av egenkontrollen.

Vi har även tagit del av *Rutin - egenkontroll* (beslutad av förvaltningschef 2015-10-20). Det framgår att egenkontrollen ingår den ordinarie verksamhetsuppföljningen som bland annat består av uppföljning om verksamheten uppnår lagkrav, uppföljning och analys

enligt rutiner i ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete och uppföljning av förhållningssätt och attityder i organisationen som kan leda till brister i verksamhetens kvalitet.

Vi kan inte verifiera genom socialnämndens protokoll att nämnden har tagit del av genomförda egenkontroller inom ramen för granskningens område kopplat till orosanmälan.

Vi har inom ramen för granskningen gjort en genomgång av socialnämnden och barn- och utbildningsnämndens protokoll för perioden augusti 2022 - september 2023. I protokoll har vi kunnat se att följande har redovisats med bäring på granskningsområdet:

- I protokoll 2023-09-12 § 139 *Angående frånvarande och hemmasittande elever* - Barn- och utbildningsnämnden beslutar att förvaltningen ska följa upp antal elever med problematisk skolfrånvaro och vilka åtgärder som skolorna vidtagit, att förvaltningen får i uppdrag att återkomma med frekvensen av uppföljningen till barn- och utbildningsnämndens sammanträde i oktober.

Vad gäller socialnämnden finns ingen spårbarhet kring redovisning av egenkontroller.

Vid intervjuer framkommer att egenkontroll kopplat till orosanmälningar inte genomförs inom skolans verksamheter. Det framkommer att skolsköterskorna har ett avvikelssystem men avvikelserna är främst kopplat till frågor som rör det hälso- och sjukvårdsområde. Vidare framkommer en avsaknad av ledningssystem eller rutin för avvikelshantering för elevhälsans psykologer.

Barn- och utbildningsförvaltningen har upprättat ett årshjul (2022-11-02 §180) för de ärenden som återkommer till nämnden varje år. Årshjulet bygger delvis på kommunövergripande beslut och processer och kan därmed behöva förändras om dessa ändras.

Bedömning

Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns system för egenkontroll som gör att nämnden kan uppmärksammas om eventuella brister kopplat till orosanmälan?

Nej.

Vi bedömer det utifrån att det saknas rutiner för egenkontroller i syfte att kontrollera, följa upp och utvärdera den egna verksamheten inom ramen för granskningen.

Vidare kan vi konstatera att det i vissa verksamheter saknas system och verktyg för att dokumentera verksamheternas uppföljning.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gällivare kommun genomfört en granskning av orosanmälningar/barn och unga som far illa.

Granskningens syfte är att bedöma om socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden bedriver en ändamålsenlig verksamhet vad gäller att uppmärksamma barn som far illa och hanteringen av orosanmälningar samt om det sker med en tillräcklig intern kontroll.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden respektive barn- och utbildningsnämnden **inte helt** bedriver en ändamålsenlig verksamhet vad gäller att uppmärksamma barn som far illa och hanteringen av orosanmälningar samt att den interna kontrollen **inte helt** är tillräcklig i sammanhanget.

Rekommendationer

Mot bakgrund av granskningsresultaten vill vi lämna följande rekommendationer till socialnämnden:

- Att nämnden säkerställer att det finns rutiner som omfattar att en utredning ska genomföras skyndsamt och vara slutförd inom fyra månader.
- Att nämnden säkerställer att det finns rutiner som omfattar processen när ett ärende inkommit via socialjouren och överlämnas till ordinarie verksamhet kommande vardag.
- Att nämnden säkerställer att information ges till anmälaren om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår såvida det inte är olämpligt att göra detta.
- Att nämnden analyserar om nämndens egenkontroller bör omfattas av granskningens område kopplat till orosanmälningar.

Mot bakgrund av granskningsresultaten vill vi lämna följande rekommendationer till barn- och utbildningsnämnden:

- Att nämnden säkerställer att det finns styrande och stödjande underlag riktade till samtliga medarbetare inom skolverksamheten avseende hur en orosanmälan ska göras.
- Att nämnden säkerställer att skolverksamheten får återkoppling om utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår såvida det inte är olämpligt att göra detta, exempelvis genom att utveckla blankett för orosanmälan.
- Att nämnden säkerställer att systematiskt kvalitetsarbete sker och dokumenteras inom samtliga verksamheter i enlighet med lagens krav.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning
1. Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns metoder och arbetssätt för tidig upptäckt?	<p>Ja</p> <p>Inom barn- och utbildningsnämnden finns ett flertal dokumenterade planer kopplat till metoder och arbetssätt för tidig upptäckt.</p> <p>Inom socialnämnden finns dokumenterat prioriterat område kopplat till metoder och arbetssätt för tidig upptäckt.</p> <p>Vår bedömning baseras även på att det i dokumentation samt intervjuer ges exempel och därmed verifieras metoder och arbetssätt för förebyggande arbete och tidig upptäckt i såväl socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden.</p>
2. Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns rutiner avseende arbetet med orosanmälan i skolverksamheten?	<p>Nej</p> <p>Vår bedömning baseras på att det inte finns skriftliga rutiner som beskriver arbetet med orosanmälan i skolverksamheten.</p> <p>Vi kan dock konstatera att det finns en blankett för orosanmälan som uppges vara känd i verksamheten. Vid intervjuer framhålls att det skall finnas möjlighet för personalen att kryssa i önskemål om återkoppling på anmälan, men vår granskning visar att det tycks saknas sådan kryssruta avseende om skolpersonalen önskar en återkoppling om utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår.</p> <p>Vidare kan vi konstatera att skolans verksamheter uppger att de ej på ett systematiskt</p>

---

sätt erhåller återkoppling om att anmälan har inkommit till socialtjänsten samt att återkoppling om en utredning inletts eller inte.

---

3. Säkerställer socialnämnden att det finns ändamålsenliga rutiner för hantering av inkomna orosanmälningar?

Delvis

Vår bedömning baseras på att det finns rutiner som reglerar orosanmälningar som bland annat omfattar lagens krav på skyddsbedömning, samt tidsram för beslut om att inleda eller inte inleda utredning.

Vi kan dock konstatera att det saknas rutiner som beskriver att en utredning ska genomföras skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader.

Vi kan vidare konstatera att det saknas rutiner som beskriver på vilket sätt ärenden som inkommit genom socialjouren överlämnas till ordinarie verksamhet.

4. Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns strukturer och forum för att fånga behov av förebyggande insatser till barn och unga?

Delvis

I både skollagen och socialtjänstlagen finns bestämmelser för samverkan kring barn som far illa eller riskerar att fara illa. Vår bedömning baseras på att det i Gällivare kommun finns viss struktur och forum för att fånga behov av förebyggande insatser för barn och unga.

Vi noterar dock att det såväl inom socialnämndens verksamheter som barn- och utbildningsnämndens verksamheter finns viss variation i systematiken för strukturerna, samt att vissa samverkansorgan för tillfället är vilande.

---

5. Säkerställer socialnämnden och barn- och utbildningsnämnden att det finns system för egenkontroll som gör att nämnden kan uppmärksammas om eventuella brister kopplat till orosanmälan?

Nej

Vi bedömer det utifrån att det saknas rutiner för egenkontroller i syfte att kontrollera, följa upp och utvärdera den egna verksamheten inom ramen för granskningen.

Vidare kan vi konstatera att det i vissa verksamheter saknas system och verktyg för att dokumentera verksamheternas uppföljning.

2023-11-28

Eric Jansen

Malou Olsson

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Gällivare kommun enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från 2023-03-17. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

Deltagare

ÖHRLINGS PRICEWATERHOUSECOOPERS AB 556029-6740 Sverige

Signerat med Svenskt BankID

2023-12-03 20:26:34 UTC

Namn returnerat från Svenskt BankID: Erik Theo Christoffer Jansen

Datum

Erik Jansen

Leveranskanal: E-post
IP-adress: 84.17.219.58